

quia est exceptio a jure communi, in eo non satis fundata, et sine necessitate, ut ostendam. Item, quia alias non posset reddi sufficiens ratio cur pensio extinguatur per professionem, quia jus posset manere in religioso, et utilitas in religione. Item non posset ratio reddi, cur extinguatur ususfructus etiam in religione quæ non est capax proprii in communi, quia, licet perciperet fructus, non ideo habebit proprietatem aliquam in communi, quia jus nunquam esset apud ipsam. Denique facile fingi possent alii casus, in quibus ob eandem rationem religiosus professus posset retinere dominium sine propria commoditate.

5. Propter hæc ergo alii dixerunt usumfructum extingui per votum solemne paupertatis, quia jus illius nec in religioso manere potest, neque in religionem transferri, quia illud repugnat voto, hoc vero repugnat naturæ ususfructus. Quam opinionem refert Panormitanus supra, et videtur tandem eam tenere glossa in d. c. *Si qua mulier*, in fine, ubi illam confirmat, quia ususfructus extinguitur morte, non tantum naturali, sed etiam civili, ut videre licet in auctoribus supra citatis, et in Angelo, et Sylvest., verbo *Ususfructus*; et Molin., dict. tract. 2, disp. 9. Sed professio est quædam mors civilis, c. *Placuit*, 16, q. 1; ergo. Secundo confirmatur, quia pensio est quidam ususfructus, vel saltem ususfructui comparatur; sed illa extinguitur per professionem religiosam, ut obtendit Gigas, citato loco, ex c. *Beneficium*, de Regular., in 6, ubi nomine beneficii, juxta communem interpretationem, pensio intelligitur; ergo.

6. Nihilominus quoad hanc partem non censeo recedendum a communi sententia, tum propter auctoritatem ejus; tum quia est magis favorabilis religioni; tum etiam quia est consentanea generalibus regulis juris communis, in d. Authent. *Ingressi*, cum similibus, quas etiam consuetudo ita interpretata est. Nec oportet limitationem adhibere in ususfructu quem pater habet in bonis adventitiis filii, quam quidam adhibent dicentes, si pater profiteatur in religione, extingui ususfructum, quia amittitur patria potestas, ut videre licet in Sylvestro supra, et Panorm., in c. *In præsentia*, de Approbationibus, n. 57, ubi cum Bartolo aiunt, in eo casu dimidiam partem ususfructus amitti, et dimidiam relinqui in monasterio; Covar. autem, in c. 2 de Testamentis, n. 8, absolute sentit tunc finiri ususfructum, et manere apud filium. Communior autem sententia est, eandem esse

rationem de hoc usufructu, et de quolibet alio, quam sequuntur moderni supra citati, et Pinel., in lib. 1, c. de Bon. matr., p. 1, n. 47; et Navarrus, 2, de Regularib., n. 55. Quam sententiam nunc ut veriore supponimus, quia solum obiter rem hanc attingimus, non enim tractamus nunc quæ bona professi transeant in monasterium. Hoc ergo supposito, quod commoditas ususfructus in monasterio perseveret, ad objectionem factam probabiliter credimus responderi posse, etiam jus fruendi, atque adeo simpliciter usufructum, remanere in monasterio, et non in persona ipsius religiosi, ut sentiunt nonnulli ex dictis auctoribus, et expressius Gigas, n. 9, dicens, esse speciale in favorem religionis, ut ususfructus transeat in monasterium, et a persona usufructuarii recedat, et tamen non extinguatur, argumento (inquit) legis *Sunt Personæ*, ff. de Relig. et sumptib. funer., quatenus ait, in ambiguis religionum questionibus nonnunquam strictam rationem omitti solere; nam summa est ratio, quæ pro religione facit; citat etiam in eadem sententiam Aretinum, in repet. dictæ Authenticæ *Ingressi*. Ad quod etiam juvare potest, quod Innocentius supra notat, monasterium non esse proprie hæredem religiosi; sed, sicut persona religiosi incorporatur monasterio, ita etiam jura illius incorporari eidem; atque ita hunc transitum esse alterius rationis ab omni alia alienatione vel translatione, ideoque in favorem religionis habere locum etiam in usufructu.

7. *Quid de pensionibus judicandum.* — Et ita responsum est ad priorem difficultatem; ad aliam vero, de pensionibus, quæ in ultima opinione tangebatur, quantum ad præsens spectat, respondemus idem fore dicendum de illis, quod, scilicet, per se non repugnant voto solemnem paupertatis, si Pontifices voluerint jus pensionarii cum illa amplitudine conferre, ut ipso facto per professionem transiret in religionem; nunc autem non ita confertur pensio, sed ut immutabiliter (ut sic dicam) adhæreat pensionario, nec possit ullo modo in alium transferri sine auctoritate Papæ, quod constat magis ex consuetudine, et communi interpretatione Doctorum, quam ex aliquo jure expresso. Et reddi potest congrua differentia inter ipsam, et alium usufructum mere temporalem; nam pensio est onerosa ecclesiastico beneficio, et ideo servitus illius dicitur, et ex hac parte est odiosa et restringenda, nec respectu illius ita habet locum fa-

vor religionis, nam etiam extinctio illius in rei sacræ commodum, atque adeo in favorem religionis cedit.

CAPUT XIV.

UTRUM LICEAT RELIGIOSIS HABERE ANNUOS REDITUS SEU BONA STABILIA EX SUPERIORIS LICENTIA.

1. Ultimo dubitari potest circa hanc bonorum mentionem seu possessionem, an liceat religiosis possidere in particulari bona immobilia, seu stabilia, illisque uti, de licentia superioris. Et ratio dubitandi est, quia habere hujusmodi bona et dominia, præsertim quoad usufructum, est habere proprium; nam est esse usufructuarium; sed superior non potest dare licentiam ad habendum proprium; ergo. Confirmatur præcipue ex Concilio Trident., sess. 25, c. 2, de Regular., ubi sic statuit: *Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad usufructum, vel usum, administrationem, aut commendam.* Per quæ verba non videtur Concilium voluisse novum genus paupertatis introducere ad illud obligando, cum hoc opus consilii sit, non præcepti; solum ergo explicat voti obligationem, eamque servari præcipit. In contrarium autem est, quia talis possessio cum non habeatur nomine proprio, sed Prælati, et dependenter a voluntate ejus, non potest dici proprietaria, quia neque in re, neque in modo illa est possessio domini; ergo quamvis bona, quæ possidentur, immobilia sint, non propterea fit proprietaria possessio; nam illud materiale et accidentarium videtur. Nec etiam est proprietaria ratione ususfructus, quia ille non est juris, sed facti, quia non proprio nomine, sed alieno, et dependenter a voluntate alterius, tales fructus recipit; in perceptione autem et consumptione fructuum solum quoad factum, non est per se proprietas nec proprietarius usus, secluso proprio jure, et interveniente Prælati facultate. Confirmatur ex usu, quia moniales possident vitalitios census, et percipiunt, et consumunt fructus eorum, quam consuetudinem damnare non possumus, cum a Pastoribus Ecclesiæ, scientibus et videntibus, generaliter fere tolerata, imo et probata sit.

2. *In duplici sensu excitari potest hæc quæstio.* — Hæc quæstio disputari potest, vel de tempore ante Concilium Tridentinum, vel post illud, et de utroque sensu breviter dicemus,

quia resolutio unius conferet ad intelligentiam alterius. De priori ergo tempore est opinio affirmans, ex vi voti paupertatis non licere habere hoc genus peculii, etiam de licentia superioris: ita sentit Gerson, Alphab. 23, p. 1, et eam esse plurium Doctorum ait Cordub., d. q. 54; solum vero designat Gerardum et Pirrinum, in tractatu de Dispensatione Ecclesiæ, qui habetur in libro, Monumenta ordinis Minorum. Fundamentum est supra tactum, quod ita declarant propter rationem in contrarium, quia, licet hoc non sit absolutum dominium, est nihilominus aliquale dominium utile, quale est illud, quod habet filius de licentia patris, vel servus de licentia domini; hoc autem religioso repugnat, qui magis est incapax domini quam filius vel servus. Et in confirmationem hujus sententiæ allegantur omnia jura, quæ prohibent religiosos habere proprium, quæ parum ad rem faciunt, quia hoc est quod inquirimus, an hoc sit proprium. Confirmatur tandem, quia hic modus peculii est proxima occasio plurium abusuum contra disciplinam religiosam; ergo per se malum est, et licentia ad illud est invalida; non potest ergo excusare proprietatem.

3. Nihilominus contraria sententia communis est Canonistarum cum Innocentio, in c. *Insinuante*, Qui cler. vel vovent., quam ex eodem textu colligunt; idem sentit Joannes Andr., in regula *Non est obligatorium*, de reg. jur., in 6, ubi ait non esse illicitum statutum, ut unicuique religioso detur certa portio ad suos necessarios usus; quod dictum probant Decius, in c. *Edoceri*, de Rescriptis, n. 5; Abbas, in c. *Cum ad Monasterium*, de Statu Monach., n. 8; Gregorius Lopez, leg. 14, tit. 7, partita 1. Tenet etiam Calderinus, in c. 2, de Reg.; Sylvest., verb. *Abbas*, q. 3, punct. 7; et Navar., comm. 2, de Regular., n. 9, 14 et sequentibus; et Corduba supra, Azor, t. 1 Instit. Mor., lib. 12, c. 9, q. 2; Vasquez, in opusc. de Redit. Ecclesiast., c. 3, dub. 11, n. 11. Quæ opinio fundatur præcipue in ratione superius facta, potestque confirmari ex c. *Cum ad Monasterium*, ubi sic dicitur: *Neque alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda tanquam in sua sibi vita locetur; sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur.* Ex quibus verbis a contrario sensu colligo, si obedientia, vel administratio non concedatur in perpetuum, sed revocabilis ad nutum, non fuisse tunc illicitam, nec contrariam paupertati. Item in c.

2, eodem tit., dicitur: *Qui peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro injuncta administratione permisso, a communione removeatur*; ergo de licentia Abbatis licitum est peculium; loquitur autem textus indistincte de peculio bonorum mobilium, vel immobilium. Non est ergo cur nos distinguamus, et restringamus illud jus, præsertim quia administratio, de qua loquitur Pontifex, magis habet locum circa bona mobilia quam immobilia. Hoc etiam multum confirmat d. c. *Insinuante*, ubi professio facta sub conditione vivendi extra monasterium, et retinendi bona in administratione ad propriam sustentationem, ut expositores omnes intelligunt, et supra declaratum est; perinde autem retinere illud peculium, ac de novo accipere de licentia Prælati. Denique nulla est ratio sufficiens quæ probet hoc esse illicitum; non ergo est dammandum, maxime cum fuerit communi consuetudine receptum. Antecedens patet, quia non invenitur jus commune positivum quo prohibeatur, nec etiam est per se contrarium voto, ut probat ratio superius facta, et magis patebit respondendo ad fundamenta contraria.

4. Itaque hæc posterior opinio in rigore speculativo vera est. Ut autem in praxi et moraliter locum habeat, primo distinguere oportet possessionem et usum rei mobilis, ac perceptionem fructuum, a libero usu et consumptione illorum; nunc enim non agimus de hoc ultimo puncto, quia pertinet ad tertium supra propositum, sed supponimus in hoc capite licentiam non esse injustam, quia nimirum per eam solum conceditur religioso, ut expendat libere fructus illos, in usus proprios necessarios vel honestos; de reliquis vero, si forte superfuerint, disponat quidem arbitrio suo, tamen juxta modum religioni debitum: quis autem hic modus sit, postea explicabimus. Hoc ergo ex hac parte supposito, nihil est in eo peculio, dicto modo possesso, quod per se repugnet voto paupertatis; falsum est enim in eo intervenire proprietatem, vel dominium, etiam secundum quid, cum nullum acquiratur jus firmum et stabile, sed sola licentia ad usum vel possessionem facti, semper pendens a voluntate alterius, quod necesse est ut vere et non fecte servetur, atque adeo necesse est ut coram Deo religiosus habeat animum relinquendi peculium, si superior licentiam revocaverit. Et quoad hoc non est simile quod affertur de filiofamilias, vel servo; nam possunt illi licite acceptare verum

dominium, et irrevocabile, si pater vel dominus concedere voluerit. Et hoc solum est quod per se spectat ad hoc negotium; abusus autem hujus concessionis, vel licentiæ, est per accidens. Neque est verum inde sequi moraliter aut regulariter proximo occasionem alicujus mali; nam id pendet ex particularibus circumstantiis personæ, causæ ac necessitatis, rerum, seu honorum quorum usus vel usufructus conceditur; quibus spectatis, interdum potest hoc fieri sine periculo alicujus mali; aliquando vero potest esse necessarium ad vitandum majus malum, vel ad convenientem alicujus personæ gubernationem, ut magis ex sequenti puncto patebit. Tandem advertendum est sententiam hanc intelligendam esse solum in generali, et ex vi voti paupertatis, ut sic; in particulari autem unaquæque religio servare debet, si quam regulam peculiarem circa paupertatis votum vel materiam ejus habuerit, quæ cum hujusmodi peculio et licentia ejus repugnet; idemque est de probata ac recepta consuetudine, cavendumque est ne hac occasione rigor paupertatis relaxari incipiat, introducendo hujusmodi usum, ubi non est.

5. Statim vero occurrit aliud membrum propositum, an, scilicet, post Concilium Tridentinum possit esse licitum hoc peculii genus. Aliqui enim absolute negant, quia Concilium simpliciter dicit: *Non liceat*; unde Palatius, in 4, d. 38, disp. 1, in fine, ait non licere monialibus habere annuos redditus de licentia superiorum, quia putat esse contra Concilium Tridentinum, et significat esse peccatum mortalis proprietatis. Sed imprimis objici potest, quia, licet præceptum Concilii cum hac generalitate intelligatur, non videtur hoc esse peccatum proprietatis, nec contra votum paupertatis, propter argumentum supra factum, quod Concilium non potuit extendere voti obligationem ultra intentionem voventium; si ergo hoc peculium ex se non erat contra votum paupertatis, non potuit Concilium facere ut id esset contra paupertatem. Sed hæc objectio non est magni momenti; primo quidem, quia observantia hæc non possidendi dicto modo hæc bona immobilia, licet directe non cadat sub voto paupertatis, concernit tamen multum observantiam ejus, et ideo potuit per Ecclesiam præcipi, sicut potest Ecclesia præcipere monialibus clausuram, etiamsi illam directe non voverint, quia concernit observantiam castitatis; religiosus autem obligatur, vel obligari potest, non solum

ad vota, sed etiam ad ea quæ vota concernunt, tanquam moraliter necessaria ad eorum observationem; parum autem refert discutere an illud peccatum sit proprie contra votum, an contra præceptum Ecclesiæ; satis enim est quod sit peccatum grave contra obedientiam Ecclesiæ, et satis probabiliter reduci potest ad peccatum contra paupertatem, quia intuitu paupertatis, et tanquam medium morale necessarium ad illam servandam, id prohibetur, ut in simili sumi potest, ex Clement. 1, de Verborum significat., ibi: *Declaramus et dicimus*, etc. Deinde dicitur peculium sine licentia legitima Prælati contra paupertatem esse, Concilium autem potuisse hanc licentiam prohibere, ex quo statim sequitur ut tale peculium contra paupertatem sit, et ideo fortasse prohibitio Concilii non recte dirigitur ad ipsos subditos, sed ad superiores, sic enim ait: *Non liceat superioribus*, etc. Inde enim consequitur, ut subditi obligentur ad non habenda talia, non tam ex prohibitione Concilii, quam ex vi voti paupertatis. Neque etiam videtur referre, quod Concilium non dicit: *Non possint*, sed, *non liceat*, quo verbo non videtur annullare talem licentiam, et ideo dici posset, quamvis peccet qui illam concedit, validam esse, et consequenter sufficientem ad excusandum subditum a peccato proprietatis; hoc (inquam) non obstat, quia juxta materiæ exigentiam idem esse videtur, *non licere*, ac *non posse*, nam illa verba sunt quasi reservativa hujus potestatis. Atque congregatio Cardinalium, in quadam declaratione, illis verbis addidit: *Non liceat nisi soli Papæ*, etc. Unde sæpe ab eisdem Cardinalibus declaratum est, et in genere, et in specie, in casu illo monialium, non licere habere hujusmodi bona immobilia, vel certos redditus; et pro eodem existimant non licere Prælati dare hanc licentiam, et non licere subditis habere talia bona.

6. Nilominus communiter viri docti hujus temporis non existimant hoc esse magis illicitum post Concilium Tridentinum quam antea. Quod manifeste docuit Navar., Comment. 2 de Regul., n. 15, vers. *Ad quintum*, ubi expresse dicit, Concilium non induxisse novum jus, sed solum continere declarationem antiqui, quod in c. *Cum ad Monasterium*, continetur; et idem dicit *Ad sextum*, et *ad Septimum*, et idem prosequitur n. 16. Eum sequitur Graffis, 1 p. Decis., lib. 3, c. 5, n. 53; Emman. Rod., tom. 2 Quæst. Regular., q. 125, art. 4, et tom. 3, q. 29, art. 10; Sa, verbo *Religio*, n. 48; Miranda, in suo Manuali, tom. 1,

q. 28, art. 8. Qui præcipue moventur ex consuetudine recepta, quam condemnare durissimum est. Ratio etiam vel congruentia esse potest, quia non videtur verisimiliter voluisse Concilium prohibere id, quod sæpe est moraliter necessarium ad congruam religiosorum sustentationem; considerato autem modo quo aliqui religiosi, præcipue feminae, ex communibus bonis monasteriorum aluntur, necessarium moraliter est ut habeant hujusmodi facultatem, quia alias convenienter non possunt sibi providere, et majoribus periculis exponuntur.

7. In hac vero sententia, difficile mihi creditu est, quod adversarii dicunt, Concilium Tridentinum nihil novi præcepisse, sed antiquum jus renovasse; nam verba ejus non sunt declarativa, sed constitutiva novi juris, ut patet ex illis verbis: *Nec deinceps liceat*, etc. Nam illa particula *deinceps* plane indicat novitatem: et verbum *liceat*, imperativum est; si autem Concilium solum voluisset declarare novum jus, nec oportuisse dicere, *non liceat*, sed *non licet*, multoque minus addenda esset illa particula *deinceps*, quæ in rigore idem significat quod *posthac*, ut constat et ex proprietate latinæ linguæ, et ex usu juris, in lege *Nemo*, C. de Episc. audien. Posset quidem aliquis effugere vim horum verborum, dicendo, verbum præceptivum sæpe adhiberi in legibus quæ non imponunt novum præceptum, sed renovant antiquum, seu prohibent id quod per se malum est, ut in principio ejusdem capituli dicit idem Concilium: *Non liceat regularibus habere proprium*, quod constat non esse novum; unde cum addit in sequenti clausula: *Non liceat deinceps*, verbum *liceat*, eandem habet significationem, et particula *deinceps* potest exponi, ut solum sit continuativa, ac si diceret, *non liceat præterea*, seu *deinde*. Ita enim latine solet aliquando sumi; vel dixit *deinceps*, non quia antea liceret, sed quia tam frequenter fiebat, ac si liceret. Nihil horum mihi satisfacit, quia non oportet inferre vim verbis Concilii; infertur autem maxima, præsertim quoad particulam *deinceps*; verbum autem *liceat*, quod familiare est ipsi Concilio, semper indicat novum aliquid constitui, ut sess. 24, c. 6 de Reform.: *Liceat Episcopis*, etc., et in sess. 25, c. 5, de Regularibus: *Nemini sanctimonialium liceat, post professionem exire e monasterio*, etc.; et infra: *Nemini liceat ingredi inter septa monasterii*, etc.; et in omnibus his locis aliquid novum statuit, et expressius in

c. 6 ejusdem sess. 23 : *Nec in posterum liceat provinciales, etc.*, quæ verba manifeste indicant novum præceptum; idem autem est in hujusmodi locutionibus dicere *in posterum, vel deinceps*.

8. Dicendum ergo censeo Concilium, novum aliquid præcepisse; ita sentit Corduba, in Summa, q. 54; Petrus Navar., lib. 3 de Restit., c. 1, p. 3, dub. 1, n. 163; Molin., tom. 2, disp. 276; Lessius, lib. 2, c. 4, dub. 5, n. 30; Azor, tom. 2, lib. 12, c. 9, q. 2; Basil. Ponce, q. 9 Scholast., c. 4; Vasq., in opus. de Redit. Eccles., c. 3, dub. 11, n. 14, et alii. Expli- candum ergo est quid illud sit, et quomodo contra illud non peccetur per consuetudinem monialium, vel per alias similes. Circa primum, multa intelligere possumus esse prohibita a Concilio, quæ nec per se erant contra votum, nec per jura antiqua erant prohibita, nam statim in principio illius capituli ait: *Non liceat regularibus bona immobilia vel mobilia quovis modo acquisita tanquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere; sed statim superiori tradantur, conventuique incorporentur*. In quibus verbis, quamvis habere bona tanquam propria per se illicitum, et sæpius ante Concilium prohibitum esset, tamen, quod non liceat nomine conventus aliqua bona mobilia vel immobilia possidere vel tenere, novum profecto est, quia ex vi voti paupertatis, id non est per se et intrinsece malum; nam, eo ipso quod aliquid possidetur nomine conventus, non habetur ut proprium; ergo per se non repugnat voto paupertatis. Neque etiam invenitur jus antiquum quo specialiter hoc prohibeatur; ergo aliqua nova prohibitio quoad hanc partem facta est a Concilio. Responderi autem potest ex Navarro, habere aliquid nomine conventus sub particulari, et possessione privata, nisi ex legitima causa vel necessitate fiat, semper fuisse malum, et id tantum fuisse prohibitum a Concilio; nam si licentiam ex legitima causa dedit, sicut id per se malum non est, ita non videtur a Concilio prohibitum.

9. Sed hoc, ut dixi, non videtur satisfacere menti Concilii, propter absolutam prohibitionem, et propter vim illius verbi *non liceat*. Duplex ergo legitima causa hic cogitari potest. Una est pertinens ad communem utilitatem ipsius religionis, provenientem ex administratione talium bonorum, et tunc constat talem possessionem non esse prohibitam a Concilio, quia tunc non conceduntur illa bona in peculium, proprie loquendo, sed in custodiam vel

administrationem, et ideo si talia bona sint immobilia et fructifera, debent fructificare monasterio. Alia causa est pertinens ad particularem commodum ipsius religionis; potestque possessio esse vel simpliciter necessaria ad sustentationem, vel debitum usum, seu ministerium ipsius religionis, vel solum ad majorem commoditatem, ornatum, vel libertatem. Quando causa est prioris modi, clarum est non habere locum prohibitionem Concilii, quia tunc id non solum licet, sed suo modo debitum est. Si quis autem recte consideret, nunquam illa causa locum habet in bonis immobilibus religionis, et ideo de illis nullam exceptionem fecit Concilium; de mobilibus autem in fine addit, ut necessaria non denegentur quantum ad usum, et supellectilem convenientem, quæ vox *supellex*, idem quod peculium significat, ablata umbra seu invidia proprietatis, quam peculii nomen generare potest. Quando autem causa solum est commoditatis privatae et cujusdam exemptionis ac dispensationis, si non a substantia voti, saltem a regulari et communi observantia ejus, tunc videtur a Concilio prohibitum simpliciter habere aliquid privatim, etiam nomine conventus, habetque prohibitio locum in multis casibus, in quibus antea non fuisset malum, quia ob rationes extrinsecas, ut sic dicam, poterat sæpe illa licentia dari rationabiliter, juxta morem aliqujus religionis, ut, verbi gratia, propter multa bona merita de religione, propter insignem eruditionem in favorem litterarum, et propter alia similia; hujusmodi ergo exemptiones et dispensationes videtur mihi voluisse prohibere Concilium, præsertim quoad bona immobilia, et hoc sensu dixisse non licere illa habere nomine conventus. Et ideo existimo non posse religiosos habere talia bona, quoad proprium et peculiarem usum, et usumfructum, nisi quantum sibi necessarium fuerit ad habitationem, et convenientem sustentationem; ita tamen ut principalis cura, et administratio talium bonorum, sit apud Prælatum religionis, cui teneantur reddere rationem talium reddituum, si eam exigere velit.

10. *An et quomodo prohibeat mobilia bona.* — Quoad mobilia autem bona, maxime habere potest locum nova et positiva prohibitio quantum ad tentionem et quasi thesaurizationem pecuniæ; olim enim fortasse licere poterat religioso privatim apud se habere reconditam pecuniæ quantitatem nomine conventus, et cum licentia, aliquo ex prædictis titulis concessa, ob contingentes occasiones, vel

necessitates; hoc ergo existimo nunc esse prohibitum ex vi hujus decreti, quo religiosus prohibetur habere apud se bona, etiam mobilia, nomine conventus; nam intelligendum est de bonis mobilibus, quorum usu non indiget, qualis maxime est pecunia in futurum recondita; solum ergo poterit concedi illa, quæ ad actuale et præsentaneum usum moraliter est necessaria, quod prudentis viri arbitrio relinquendum est. In aliis autem mobilibus bonis vix potest intelligi nova prohibitio, quia si sunt superflua, semper et ex natura rei fuere prohibita; si autem sunt necessaria vel convenientia, Concilium illa non prohibet, ut statim declarat. Nihilominus tamen aliquid peculiare considerari potest, nam, seclusa hac prohibitionem, habere peculium superfluum, etiamsi nimius esset excessus, fortasse non esset peccatum mortale, seclusa proprietate et scandalo; nunc autem ratione hujus prohibitionis facilius committi potest.

11. Atque ex declaratione hujus partis constat quid sit, quod in sequenti clausula dicit Concilium: *Non liceat deinceps superioribus; per hæc enim verba, nec prohibentur tantum quæ per se mala erant, seu alias prohibita, nec etiam prohibetur aliquid quod jure ordinario ac regulari possit vel debeat a superioribus religionum subditis concedere; nam illud prius parum est ad rigorem illorum verborum; hoc autem posterius nimium est et alienum ab intentione Concilii, quæ solum est ut paupertas regulariter observetur; in illis ergo verbis: *Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia, etc.*, prohibet extraordinarias et singulares concessionem horum bonorum, etiamsi aliquando legitime fieri possint, prout explicui, nam quia hoc rarum est, et ea occasione abusus introducebantur, ideo voluit Concilium eam potestatem superioribus auferre, et illam Pontifici reservare. Et juxta hunc sensum facile intelliguntur reliqua, quæ in illo capite statuuntur; estque hæc interpretatio consentanea responsionibus Cardinalium, quarum aliquas statim attingemus; nam prolixum esset omnes referre.*

12. *Quomodo liceat consuetudo monialium habendi certos redditus.* — Superest ut declarem quomodo liceat consuetudo monialium habendi certos redditus, et si quæ sint aliæ similes; nam illas omnes peccaminosas esse, nec dicere possumus, nec debemus. Tribus autem modis illas excusare possumus. Primo, dicendo Concilium quoad hanc partem non esse receptum, et ideo non obligare. Hæc ve-

ro responsio mihi non placet. Primo quidem, quia in legibus Pontificiis non facile, nec sine magna interpretatione censeo esse admittendum illud principium, quod lex humana non obligat nisi acceptata; nam lex Concilii ad hoc ipsum obligat, scilicet, ut acceptetur, et ideo ut obligatio talis legis absolute propositæ et promulgatæ cesset per resistantiam, ut ita dicam, subditorum, necesse est ut qui primi restiterint, peccaverint, quia legitimæ voluntati superioris restiterunt, quamvis postea, si superiore vidente et tolerante id fiat, censeatur connivere, et tacite auferre legem. In præsentem autem dicere non debemus hanc consuetudinem cum peccato introductam esse, peccando, et resistendo præcepto Concilii. Neque etiam dici potest Pontificem scire hujusmodi usum contra Concilium, et connivere; nam contrarium constat ex declarationibus Cardinalium, ubi in particulari hic casus his verbis proponitur: *Cum N. viro mortuo facta esset monialis, sibi que reservasset quinquaginta ducatos annuos ad usum suum, quia contra Concilium est habere moniales aliquid proprium, visum est dandum esse illam pecuniam Abbatisse, quæ provideat necessitatibus N.* Secunda ergo excusatio esse potest, hanc consuetudinem introductam esse vel quamdam veluti epikeiæ, et æquam interpretationem Concilii, quia non est verisimile voluisse obligare eos religiosos, vel religiosas, quæ commode sustentari non possunt, sine hujusmodi peculii; et sub eadem bona fide continuari, et a proximis Episcopis seu Prælatibus tolerari, quod satis est ut singulæ personæ a culpa excusentur. Verum neque hæc evasio, licet probabilis sit, mihi omnino satisfacit, tum quia ubi patet aditus ad superiorem consulendum, non habet locum justa epikeia, præsertim cum experientia constet, Pontificem in hoc negotio consultum semper respondisse in favorem Concilii et paupertatis; tum etiam quia, juxta illam interpretationem, ad summum licebit discedere a verbis Concilii, quando necessitas cogit, quod moraliter vix potest explicari, ita ut reddat tutas conscientias, nisi talis usus aliquo modo reducat ad formam Concilii, quia revera nunquam est aliud necessarium.

13. *Vera ratio excusandi talem consuetudinem.* — Dico ergo hujusmodi consuetudines, quæcumque illæ sint, vel ita servandas esse ut non repugnent verbis Concilii, vel, si aliter fiant, esse pravos abusus qui excusari non possunt, nisi fortasse in particularibus personis ex ignorantia invincibili. Explicatur in illo

exemplo de redivisibilibus. Nam duo ibi distinguenda sunt, scilicet, jus percipiendi tales redditus, et ipsimet redditus, seu pecuniæ. Ex his enim duobus solum jus inter immobilia bona computatur; illud autem certum est, si sit verum jus civile, non posse esse in persona ipsius monialis, neque ad hoc posse Prælatum aliquem licentiam dare, quia esset proprietas quædam. Oportet ergo ut vel illud jus quasi adhæreat monasterio, et non personæ, vel certe ut non sit proprium jus civile respectu monialis, sed solum obligatio in conscientia, in eo qui solvit pensionem, ad reddendam illam; et sine dubio fit semper altero ex his duobus modis, et præcipue hoc posteriori; et ita quoad hanc partem nihil fit contra Concilium, quia illa proprie non sunt bona immobilia, vel si sunt, Monasterio incorporata sunt quoad proprietatem.

14. Loquendo autem de ipsa pecunia, non est contra Concilium quod singulis annis recipiatur, et in usum ipsius monialis convertatur, etiam si solutio certa sit et infallibilis, dummodo pecunia et usus ejus debito modo recipiatur, et particulari applicetur; consistit autem debitus modus in hoc, ut pecunia, quamdiu non consumitur, non possideatur ab ipsa in particulari persona, sed a superiore, vel a publico officiali ad hoc munus constituto custodiatur, et postea de licentia ejusdem superioris in usum talis personæ convertatur. Si enim hæc observentur, nec religiosus habet aliquid proprium, nec possidet aliquid superfluum, neque etiam habet usumfructum rei immobilis, neque aliquid aliud committit contra tenorem Concilii; nec licentia ad consumendam talem pensionem in proprios usus, dicto modo data, est ad bona stabilia possidenda, neque ad usumfructum proprie dictum, sed solum est ad actualem usum tali personæ convenientem. Atque hanc mentem Concilii videntur explicasse Cardinales illustrissimi, tam in casu particulari quem supra retuli, quam in multis generalibus responsionibus, in quibus sæpe aiunt non posse religiosos sibi acquirere aliquid, vel tenere, sed omnia danda esse superioribus; et idem dicunt de Monialibus: sive illis legatum aliquod relictum fuerit, sive aliquid donatum, sive industria et labore suo partum, jam semper aiunt tradendum esse Abbatis, vel in communi reponendum, *etiamsi* (inquiunt) *monasterium sit pauperrimum*. Consequenter tamen adjungo ex illis pecuniis primum omnium providendum esse moniali cujus causa donatæ sunt

vel quovis modo acquisitæ, et, si quid reliquum fuerit, in usum communem converti. Unde consequenter fit, moniales vel religiosos percipientes hujusmodi redditus, debere esse in hac præparatione, ut, si prælati ad alios usus illos applicent, contenti sint; ipsos autem Prælatos non debere id facere, nisi alio modo sufficienter provideant necessitatibus subditorum.

CAPUT XV.

DE USU BONORUM RELIGIOSÆ PAUPERTATI CONTRARIO.

1. Expeditis duobus primis membris, quæ sunt accipere et retinere, superest ut dicamus de tertio, quod est uti, vel quocumque modo expendere, aut disponere de temporalibus bonis. In quo supponimus tanquam certum fundamentum, per votum paupertatis, licet absolute non prohibeatur usus talium bonorum (id enim erat impossibile), nihilominus prohiberi usum proprietarium; in quo etiam omnes Doctores conveniunt, sequiturque ex ipsa obligatione non habendi proprium, nam qui tollit facultatem, a fortiori tollit actum; ergo qui tollit dominium, tollit actum domini; sed votum paupertatis, de quo agimus, tollit dominium; ergo tollit actum domini; sed proprietarius usus est actus domini, ut ipsum nomen præ se fert; ergo. Confirmatur, quia magis necessaria est paupertas, seu modus ejus in ipso usu, quam in dominio; parum enim referret religiosum non habere rem propriam quoad dominium, si posset pro libito et arbitrio suo de communibus bonis disponere. Imo in hoc repugnantia quædam involvitur; nam quod fieri possit votum non habendi usum proprietarium retento dominio, facile et optime intelligitur, quia potest retineri facultas ligata, et impedita ad suum actum, potestque ille modus paupertatis esse interdum conveniens, ut infra explicabimus tractando de votis simplicibus Societatis; at vero, e converso, privari per votum dominio, et retinere liberum usum, repugnantia est, qualis esset habere liberum et expeditum actum sine facultate Prælati.

2. *Dubitatio prima, an licentia præsumpta sufficiat.* — Ex quo etiam facile intelligitur quis sit proprietarius usus paupertati repugnans; est enim omnis ille qui proprio arbitrio et auctoritate fit, nam ex hoc ipso proprietarius appellatur, quia proprio nomine,

et non alieno exercetur, et inde etiam habet quod sit actus domini, nam dominium est jus utendi re aliqua proprio nomine et auctoritate; ergo et e contrario usus, qui proprio nomine et arbitrio usurpatur, est actus domini. Tunc autem dicitur usus fieri nomine proprio, quando non fit de licentia aut voluntate Prælati, ut in superioribus sæpe dictum est. Unde statim in præsentibus occurrunt multa ex dubiis supra tractatis, primum, quæ licentia sufficiat; in quo omnes eodem modo respondent, sufficere licentiam præsumptam, imo de hoc casu expressius loquuntur Navar. et alii Doctores supra citati. Et in eodem sensu dixit Antoninus, 3 p., tit. 16, c. 1, § 11, vers. *Secundo nota*, peccare religiosum in hoc usu, nisi poneret spem in ratihabitione Prælati. Non enim existimo esse necessarium, ut qui aliquid donat ex voluntate præsumpta Prælati, habeat propositum postulandi a Prælato, ut expresse ratam habeat donationem factam; quanquam enim hoc melius sit et consulendum, nihilominus in rigore non est præceptum ex vi paupertatis, imo nec per se pertinet ad illam, quia postquam res donata est, usus ejus jam non pertinet ad religiosum, qui eam donavit; ergo jam non indiget licentia superioris propter usum ejus; usus autem qui præcessit, sufficienter fuit validus et firmus, ex vi præsumptæ voluntatis; ergo etiam propter illum non est necessaria expressa licentia. Unde etiam confirmatur, nam licentia ex vi paupertatis solum est necessaria in ordine ad futurum, ut, verbi gratia, si de re accepta sine expressa licentia aliquando requiritur ratihabitione expressa, solum est ut deinceps liceat rem illam possidere aut distrahere; propter præteritum autem ut sic, non est necessaria talis ratihabitione expressa, nam si ad aliquid potest esse utilis, solum est ut donatio alteri facta firmior sit, magisque irrevocabilis; ad hoc autem non obligatur religiosus ex vi paupertatis, quidquid sit, an aliunde obligari possit, quod ad præsens accideat est. Circa hanc autem præsumptam licentiam, hic specialiter advertere necesse est, non æque facile esse admittendam, circa usum et dispensationem bonorum religionis, quam in aliis actibus accipiendi vel retinendi aliquid, quia distractio bonorum ex se est magis nociva religioni, et ideo regulariter potius præsumitur involuntaria superiori, non solum ratione modi, sed etiam ratione ipsius substantiæ talis actus; tantoque erit difficilius hæc præsumptio,

quanto materiæ quantitas fuerit major; et angebitur difficultas, si sit extra religionem, nam inter ipsos religiosos ejusdem monasterii facilius permittitur. Quæ omnia et multa alia spectanda sunt ad concipiendam probabilem resolutionem; illa tamen concepta sufficit sine dubio ad excusandum a culpa, dummodo alioqui licentia sit justa.

3. *Dubitatio secunda: an requiratur licentia justa.* — Habet etiam hoc loco specialem difficultatem, an requiratur licentia justa, ut religiosus excusetur a culpa, aliquid de bonis religionis consumendo, vel alienando; loquor autem de licentia justa ex parte causæ, nam ex parte modi obtinendi illam sine vi aut fraude, clarum est requiri justam, ut a fortiori constat ex superius dictis. At vero ex parte causæ, diximus in superioribus, quamvis licentia fuerit data sine causa legitima, et cum peccato ex parte superioris, nihilominus non peccare contra paupertatem religiosum, qui intuitu talis licentiæ aliquid accipit vel possidet; ergo idem est in præsentibus dicendum. Patet consequentia, quia tam in præsentibus actione quam in cæteris, illa licentia efficit ut religiosus non utatur illa re tanquam propria, quia non proprio nomine, sed alieno, et in eo non peccabit contra paupertatem, quidquid sit de alio genere culpæ. In contrarium vero est, quia licentia data ad distraendum aliquid de bonis monasterii sine justa causa videtur non solum injusta, sed etiam nulla; ergo qui illa nititur, perinde operatur ac si absque licentia rem distraheret; ergo perinde peccat contra paupertatem. Antecedens declaratur, quia Prælati non est dominus, sed dispensator, et quasi œconomus bonorum monasterii. Dispensatio autem facta in bonis alienis sine justa causa, non solum injusta, sed etiam nulla est, quia excedit facultatem dispensatori commissam; ob hanc enim rationem, dispensatio in voto sine causa data nulla est, et alienatio facta ab œconomio ultra potestatem sibi commissam nulla est; ergo similiter in præsentibus.

4. *Resolutio est requiri licentiam justam ex parte causæ.* — Respondeo quoad hanc partem esse valde probabilem sententiam Navarri, quam supra retuli, ad debitum usum paupertatis, necessariam esse licentiam legitimam ex parte causæ, quod ipse indifferenter affirmat de actione acquirendi et alienandi. Ego vero inter hæc differentiam invenio, nam in acquisitione non invenio nullitatem, etiamsi fortasse in ordine ad bonum regimen religio-